

John Ruskin - krátký životopis a dílo

Karel Stibrál. Nada Johanisová

1. Londýn a Lake District: dětství a první umělecké pokusy

Zájemce o podrobnější Ruskinův životopis má řadu příležitostí, jak si svůj zájem prohloubit. Stále vycházejí nové obsáhlé monografie i kratší texty¹ a jsou pravděpodobně čtenější než vlastní Ruskinovo dílo nebo jeho výklady. Do naší práce přesto zařadíme alespoň stručný přehledový životopis, protože Ruskinova poněkud excentrická životní dráha je výrazně spojená i s jeho dílem a změny v privátním životě a působení na veřejnosti jsou provázeny i zvraty v jeho myšlení. Je zde především dobře patrné prolínání osobní zkušenosti s přírodou a uměním s jeho uměleckokritickým, resp. teoretickým působením, stejně jako pozdější obrat k sociálním a ekonomickým otázkám.

John Ruskin se narodil 18. února 1819 v Londýně, ve stejném roce jako královna Viktorie. Byl jediným dítětem obchodníka s vínem Johna Jamese Ruskina (1785–1864) a jeho sestřenice, Margaret Coxové (1781–1871). Té bylo již třicet osm let, když se malý John narodil a byla asi nejvlivnějším člověkem v Ruskinově životě. Byla silně věřící protestantka s puritánskými rysy, a původně také zamýšlela pro dítě kněžskou budoucnost. Každodenní čtení z Bible silně ovlivnilo dětskou mysl a četba této knihy patřila i nadále k jednomu ze základních zdrojů Ruskinova myšlení i jednání.

Již od mládí patřily k Ruskinovým zkušenostem také časté výjezdy do anglické venkovské krajiny, resp. do venkovských sídel, neboť již od útlého dětství spolu s matkou a chůvou doprovázel svého otce na odchodních cestách. Tyto služební

Obr. 1. Jezero Derwentwater v Lake Districtu, které vzbudilo v Ruskinovi okouzlení krásami přírody již v dětství. Foto Jan Stejskal.

cesty nicméně měly současně i přinášet potěšení, a tak se již od dětství mohl seznamovat nejen s anglickou, ale i skotskou krajinou. Když bylo Johnovi pět let, vypravila se celá rodina za příbuznými právě do Skotska a strávila cestou několik dní též v Lake Districtu. Tento hornatý kraj plný jezer na severozápadu Anglie, který byl vyhledáván pro své přírodní krásy turisty i malíři a byl považován za jeden z vrcholů britského přírodního krásna (resp. malebna a vznešena, abychom použili další estetické pojmy vztahované k tomuto kraji) učinil silný dojem i na něj. Pohled na jezero Derwentwater, kam ho vzala chuťva, tehdy silně zapůsobil i na malého Johna a později vzpomínal na tento pohled jako snad na první věc v životě, co si pamatoval – na intenzivní potěšení, smíšené s úctou a bází, když hleděl skrze díry v mechem porostlých kořenech přes skalisko na temné jezero. Estetický obdiv a potěšení z přírodní scénérie byly pak prakticky po celý život jedním z Ruskinových hlavních témat.

O něco později, roku 1826, se začal časně projevovat i Ruskinův literární talent v podobě prvních veršů. Sepsal v průběhu dětství i několik poem, podporován otcem, který mu platil jednu penny za dvacet řádků. První poema nazvaná *Iteriad* měla 2310 veršů a byla inspirována především dalším téměř měsíčním pobytem v Lake Districtu, ale i jeho ranými znalostmi antické mytologie. Otcí se tak začala jevit jako možná kromě té církevní i kariéra básnická, což bylo podpořeno i první publikací Ruskinovy básně *On Skiddaw and Derwent Water* ve *Spiritual Times*, v roce 1830, tedy když mu bylo jedenáct let.

V obdobném věku se začalo projevovat i jeho výtvarné nadání, jeho nejstarší kresby-mapy pocházejí z roku 1827. Brzy do skicáku pořizoval i kresby krajiny či architektury z míst, kterými rodina projížděla. Začal se také školit v kreslení u umělce Charlese Runcimana. A co důležitého, ve třinácti letech dostal jako dárek knihu od Samuela Rogerse *Itálie*, kde na něj silně zapůsobily ilustrace J. M. W. Turnera, jehož umění se mu stalo celoživotní vášní sběratelskou i zdrojem umělecko-kritického díla. Ruskin se v tomto období setkává i s dílem dalšího pro něj významného umělce – Samuela Prouta (později od 40tých let k těmto malířům přidává ještě Davida Robertse). Vliv na něj měli pochopitelně i spisovatelé, především Walter Scott, Thomas Carlyle, ale i William Wordsworth atp.

V roce 1833 podnikli Ruskinovi s Johnem první delší cestu po kontinentě. Cestovali po vzoru Prouta i Turnera podél hradů na Rýně do Alp. V návaznosti na zkušenost s tímto typem cest začíná Ruskin studovat akvarel u A. V. Copleyho Fieldinga, prezidenta společnosti akvarelistů (*Old Water Colour Society*), a také se zabývat geologií.* Jak ještě uvidíme, všechny tyto motivy či zájmy ho pak provázejí prakticky po celý život.

* Ruskin publikoval dokonce v roce 1833, tj. ve čtrnácti letech, hned tři přírodovědné články v Loudonově *Magazine of Natural History*, např. „Zkoumání příčin zbarvení vody Rýna“ (*Enquiries on the Causes of the Colours of the Water of the Rhine*).

O dva roky později se Ruskinovi vydali na delší *tour* po kontinentu znovu, tentokrát kromě Francie a Švýcarska navštívili i Itálii. A opět zde John, který si vedl geologický deník a pilně kreslil krajinu i architekturu, načerpal mnoho silných dojmů.

V následujícím roce 1836 pak Ruskina čekala nová zkušenost – poprvé v životě se zamiloval, a to do Adèle Domecq, dcery otcova španělského obchodního partnera. Tento nenaplněný vztah mladého Johna zaměstnával ještě několik let, neměl však, i kvůli katolicismu Domecqových, naději na úspěch. Ve stejném roce také začal poprvé navštěvovat přednášky na King's College v Londýně, do té doby ho vzdělávala matka a domácí učitelé. O rok později pak začal navštěvovat přednášky v Oxfordu, kam ho následovali i rodiče, přičemž otec se vracel z pracovních cest pouze na víkend. Matka však bděla nad svým synem, často se z nešťastné lásky potácejícím v depresích, stále.

Ruskin navštívil s rodiči znovu Lake District a postupně v něm začínala zrát také touha reflektovat vzájemné vztahy charakterů různých krajů ať po stránce přírodní, krajinářské či architektonické. Jak sám píše, „...*když mi bylo osmnáct let, poprvé jsem se zamiloval, čistou chlapeckou láskou k přírodě... žádný chlapec by nemohl být více rozrušen než já při pohledu na Itálii a Alpy; žádný chlapec ani muž nepoznal lépe rozdíl mezi cumberlandskou chalupou a benátským palácem, mezi Cumberlandským tokem a Rhónou...*“.² Začínaly v něm také poprvé růst představy literárního díla o těchto otázkách.